

допомагає відтворити набір зовнішніх факторів, які обумовлюють мовленнєве висловлювання; пам'яті зобов'язання, що утримує граматичні і лексичні зобов'язання для адекватного і логічного породження висловлювання; пам'яті програми, необхідної для планування виступу чи відтворення програми висловлювання.

Висновки. Отже, перекладацька діяльність є видом мовленнєвої діяльності, який володіє складною структурною організацією, що реалізується за участю психологічних механізмів, зокрема таких, як: сприйняття, осмислення, пам'ять. Перспективи подальших досліджень ми бачимо у розробці методики навчання базовому рівню перекладацької діяльності та перекладацької культури студентів старших курсів.

Література:

1. Бенедиктов Б.А. Общие и темпоральные особенности устного перевода и владение языками: Авторе. дисс. ... д. психол. наук. – Ленинград, 1972.
2. Выготский Л.С. Психология. – М., Апрель Пресс, 2000. – 1008 с.
3. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. М., 1978.
4. Зимняя И.А., Ермолович Е.И. Психология перевода (для высших курсов переводчиков). – М., 1981.
5. Леонтьев А.А. Основы теории речевой деятельности. М., 1969.
6. Леонтьев А.Н. Общее понятие о деятельности // Основы теории речевой деятельности. – М., 1974. – С. 5-20.
7. Миньяр-Белоручев Р.К. Методика обучения переводу на слух. – М., 1959.
8. Общая психология Сост. Рогов Е.И. – М., 2000.
9. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Том 1. – М., 1989.
10. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способности человека. – М., 1997.
11. Ширяев А.Ф. Синхронный перевод. Деятельность синхронного переводчика и методика исследования. – М., 1979.
12. Якунин В.А. Педагогическая психология: Учеб. пособ. – 2-е изд. – СПб.: Изд.-во Михайлова В.А., 2000. – 348с.

В статье рассматривается переводческая деятельность как предмет научного исследования, уточняется суть и соотношение понятий «речевая деятельность», «коммуникативная деятельность», «переводческая деятельность», рассматриваются этапы осуществления переводческой деятельности.

The article deals with translating activity as the subject of scientific research, the notions «speech activity», «communicative activity», «translating activity» are compared and essence of these notions is specified, and the stages of realization of translating activity are examined.

УДК 378.02

Колянова О. Г.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБРАЗ МИСТЕЦЬКОГО ТВОРУ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

У статті наведено приклад використання інформаційного підходу до вирішення проблем художньої педагогіки. Окреслено поняття інформаційного образу художнього твору, його роль у відтворенні емоційно-естетичної інформації. З'ясовано, що саме інформаційний образ має стати специфічним результатом художньо-педагогічної інтерпретації твору образотворчого мистецтва.

Постановка проблеми. Однією з нагальних проблем художньої педагогіки сьогодні є формування особистісного сприйняття мистецтва у дітей та студентської молоді. Особливої значущості ця проблема набуває в ракурсі підготовки майбутніх

учителів образотворчого мистецтва, які мають не тільки бути глибоко освіченими, культурними людьми, але й сприяти перетворенню зовнішніх культурних явищ у морально-етичні цінності підростаючого покоління. Отож, нині відчувається необхідність у педагогічних інноваціях, які б дозволяли максимально повно розкрити перед учнями естетичний зміст мистецького твору. Традиційні методи, такі як аналіз та інтерпретація художніх творів, вимагають переосмислення в нових вимірах освіти. Одним з найбільш перспективних інноваційних напрямків щодо розв'язання означеної проблеми є використання інформаційного підходу до вирішення проблем художньої педагогіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Встановлено, що в галузі художньої педагогіки сьогодні продовжуються пошуки форм і методів роботи з творами образотворчого мистецтва. Здебільшого вони являють собою спроби теоретичного осмислення проблем композиції як впорядкованої єдності компонентів зображення таких сучасних авторів, як Ф.Ф. Кравчук, Л.Н. Любарська, І.В. Пастир, М.О. Пічкур, М.І. Резніченко, В.Г. Щербина, Є. Грегорян та інших. Часто ці пошуки призводять до думки про необхідність удосконалення старих методів роботи з художнім твором в напрямку їх модернізації, пропонуються алгоритми і схеми аналізу (І.В. Пастир, М.О. Пічкур, Попова Г.). Окремо стоять спроби осмислити проблему інтерпретації мистецьких творів з опорою на методологію художнього пізнання (Дуніна В.М., Ратко М.В.) та повернути шкільному аналізу фундаментальну методологічну базу (Медкова О.С.). Наріжним каменем інноваційних перетворень в розвитку уявлень про цілі і способи художньо-педагогічної інтерпретації, на наш погляд, може слугувати розуміння педагогічної діяльності (в тому числі інтерпретаційної) як процесу енергетичного і матеріального обміну між учителем і учнями (Лещенко М.П., Миропольська Н.Є.) і інформаційний образ як ядро інформаційного обміну в системі «учитель-учні» під час художнього сприйняття.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки інформаційна педагогіка є відносно новою науковою галуззю, то в ній продовжують з'являтися нові – а по суті запозичені з інших сфер наукового знання – терміни, які переосмислюються і наділяються новим змістом. Поняття інформаційного образу є саме одним з таких «запозичених» понять. Воно є універсальним, але найбільш цікавим може виявитись для дослідників проблема організації художнього сприйняття, адже саме в мистецькій освіті суб'єктні відношення набувають особливої ваги, а рівень емоційного напруження визначає результат, який нас цікавить (власне сприйняття людиною мистецтва). При цьому необхідно відзначити брак такого роду досліджень, невизначеність самого поняття «інформаційний образ художнього твору», його структури та особливостей.

Формулювання цілей статті. Метою розвідки є розглянути інформаційний образ мистецького твору як результат творчої діяльності педагога, в основу якої покладено художньо-педагогічну інтерпретацію, а також в загальних рисах окреслити складові цього феномену інформаційно-енергетичного обміну в рамках системи «учитель-учні» під час організації художнього сприйняття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основний зміст інформаційного підходу в педагогіці міститься у виділенні й вивченні інформаційного аспекту навчально-виховного процесу. Специфікою інформаційної педагогіки є інтеграція наукового знання з різних галузей (філософії, соціології, психології, інформатики, семіотики, кібернетики та ін.), а об'єктом вивчення є складні процеси обміну інформацією між різними педагогічними системами. У нашому випадку мова йде про таке розуміння педагогічної взаємодії, в межах якого урок мислиться як інформаційний простір, в якому здійснюється контакт між інформаційними полями вчителя й учнів (головним чином з приводу інформаційного об'єкта – художнього твору). Саме таке розуміння знаходимо в працях М.П.Лещенко, яка розглядає педагогічну діяльність як процес енергетичного і матеріального обміну між учителем і учнями, результатом якої є виникнення пізнавально-

активного поля естетичного потенціалу [1, с.3]; Н.Є.Миропольської, яка використовує поняття «естетичної ноосфери», та інших науковців. Джерелом пізнавально-активного поля, за М.П.Лещенко, є інформаційний образ.

У філософії образ розглядається як результат та ідеальна форма відображення предметів та явищ матеріального світу в свідомості людини. Оскільки образ нас цікавить саме як елемент інформаційного простору (поля), створеного спеціально з метою вплинути на сприйняття певного об'єкту певною групою людей (учнями, студентами), його можна визначити як сукупність параметрів, що характеризують об'єкт чи суб'єкт в свідомості людини, спрямованих на створення у індивідуума певного (позитивного чи негативного) ставлення до об'єкта (суб'єкта) [2, с. 162]. Таке розуміння характерне, зокрема, для засобів масової інформації, які використовують різноманітні технології формування (генерування) інформаційного образу, наприклад, в іміджевих цілях. Але незважаючи на спільність трактовок, інформаційний образ в просторі, створюваному ЗМІ, і інформаційний образ в просторі взаємодії учителя й учнів має суттєві відмінності. Головна відмінність в тому, що параметри, якими наділяється об'єкт (суб'єкт) в інформаційному полі ЗМІ, можуть не відображати сутності цього об'єкта, а бути згенерованими для експлуатації отриманого образу в політичних, економічних та інших цілях. У цей час образ мистецького твору, створений педагогом спільно з учнями в конкретній ситуації навчального процесу, є результатом творчої інтерпретації на основі художнього тексту, за закладеною автором програмою сприйняття. Це особлива форма почуттєво-емоційного вираження змісту навчального матеріалу, що виникає завдяки уяві вчителя і приводиться в дію через напруження психічної енергії (інтелекту, емоцій, почуттів) [1]. Тобто, мова йде не про використання мистецького твору як засобу творення інформаційного образу позахудожнього об'єкту, а про створення вчителем *художнього образу інформації*.

Інформація (від лат *informatio* – ознайомлення, роз'яснення, уявлення, поняття) – одне з загальних понять науки, яке виявляється у двох аспектах: семантичному, коли під інформацією розуміють певні відомості, сукупність якихось даних тощо і кібернетичному, з погляду якого передавання, сприймання, перетворення та зберігання різних видів інформації становить один з найістотніших видів діяльності людини та інших живих істот. Іноді інформацію визначають як формалізований продукт перетворення сигналів, що їх суб'єкт отримує і реєструє, у відомі йому поняття (тезаурус). У цьому процесі власне й утворюється смисл – коли дані, отримувані суб'єктом, співвідносяться із власним досвідом людини. Нагадаймо, в контексті нашого дослідження смислоутворення в процесі сприйняття художнього образу інформації набуває особливої ваги, адже саме воно визначає власне відчуття людиною мистецтва.

З точки зору теорії інформації, у суспільстві функціонують два її види: семантична та естетична, або емоційно-естетична [3]. Саме інформація естетичних емоцій, як свідчать дослідження, зазнає найбільших втрат при передачі засобами «звичайної мови». Але ж саме звичайна мова, мова слів є основним інструментом вчителя, його головною зброєю. Виникає питання: чи може образ інформації, створений в результаті «перекодування» зорових сигналів у вербальні, подолати обмеженість словесної оболонки? Посилаючись на кількісну оцінку співвідношення відчуттів, що сприймаються, і можливостей їх словесного вираження, Л.Салямон пояснює феномен втрати більшої частини зорової інформації при її вербалізованому позначенні так званім принципом воронки. Спираючись на дослідження І.Павлова, Л.Виготського, Шеррінгтона, А.Ухтомського та інших видатних науковців, вчений робить важливий висновок про те, що кількість сигналів, які поступають до головного мозку, значно переважає фізичну можливість їх повного висловлення: «...навіть стомільйонна частина картин, що їх розрізняє сітчатая оболонка ока, в мільйони разів вища за вербальні можливості людини» [3, с.231]. Р.Арнхейм теж висловлюється з цього приводу: «Пропозиціональна природня мова, що складається з лінійних ланцюжків, виникла як продукт інтелектуальної діяльності. Між

тим, хоча мова чудово вправляється з потребами інтелекту, вона абсолютно безпомічна перед зоровим сприйняттям, перед образними уявленнями..., а також тоді, коли їй доводиться мати справу з творами живопису, поезії чи музики» [4, с.31]. Вихід вбачається у використанні «особливої мови мистецтва», в однорідності характеристик об'єкта, про який повідомляється, і мови, за допомогою якої здійснюється повідомлення. У такому повідомленні не просто перераховується сукупність окремих ознак предмета, але й відтворюється загальне емоційне забарвлення мистецького твору, його психоемоційне звучання. Його специфічною рисою є здатність впливати на центральну нервову систему таким чином, що в ній виникає значно більша кількість подразнюючих стимулів, аніж це може бути виражено раціональним значенням слова. Саме таким повідомленням власне і є *художній образ*, який створює ефект, зворотній до ефекту воронки. У художньому образі конденсується інформація естетичних емоцій, яка актуалізується через переживання.

Здібність до створення художнього образу є визначальною рисою творчого мислення (Ананьєв, Виготський, Мелік-Пашаєв, Рубінштейн та ін.). У нашому випадку мається на увазі художній образ спочатку як психологічне утворення, а потім і як вербальний образ інформації. Основні компоненти, які забезпечують конструювання системи «вербальний образ», за М.Меєровичем та Л.Шрагіною, це:

- взаємопов'язані інтелектуальна активність та емоційна залученість до процесу конструювання;
- емоційно-оцінне ставлення до образу, що створюється;
- актуальні знання (елементи «змісту»);
- мисленнєві способи, за допомогою яких перетворюються знання і конструюється образ (комбінування, аналогізування, трансформації) [5, с.143].

Саме створення вербального образу, на нашу думку, є основною ланкою здійснення художньо-педагогічної інтерпретації твору образотворчого мистецтва. Для того, аби вербальний образ міг більш-менш повно передати емоційно-естетичну інформацію, закладену в творі, він має набути рис художньої виразності. Але сутність процесуального компоненту художньо-педагогічної інтерпретації полягає у своєрідному «перекодуванні» емоційно-естетичного змісту художнього твору, вираженого за допомогою мови образотворчого мистецтва, не тільки у вербальний комунікативний код, але й у невербальний (міміка, жести, інтонація тощо). Відомо, що за допомогою невербальних засобів актуалізується до 80 % комунікативної інформації. Деякі з них є доповненням до мови (так звані кінетичні компоненти мови) – жести, міміка, пози; інші характеризують саме мовлення (фонаційні невербальні засоби) – тембр голосу, темп і гучкість мовлення, усталені інтонації, особливості вимови тощо. Сила невербального впливу настільки велика, що може пояснювати, заперечувати або змінювати значення слів, а також посилювати їх вплив.

Художній образ інформації, створюваний вчителем, є звичайно вторинним по відношенню до самого предмета (мистецького твору), тому має не створювати, а лише підкреслювати, посилювати смислові акценти, що створив автор, естетично гармонізувати інформаційне середовище для посилення впливу мистецтва. Отож, створюючи енергетично напружене поле естетичного потенціалу, вчитель має добирати такі засоби, аби вони узгоджувались між собою в напрямку підсилення звучання «психоритму» художнього твору. Повинні бути враховані також психологічні (в тому числі вікові) особливості соціальної групи, на яку розрахований інформаційний вплив.

Висновки і перспективи подальших розвідок. У межах інформаційного підходу художньо-педагогічна інтерпретація творів образотворчого мистецтва має розумітися не тільки як методологічна процедура, подібна до мистецтвознавчого аналізу, але і як дія, процес, в результаті якої виникає інформаційний образ твору. Моделі художньої інформації, подібні до інформаційного образу, дають змогу зрушити в людині цілий комплекс почуттів, завдяки багатокомпонентності, об'ємному, живому звучанню, напруженню психічної енергії учнів в процесі пізнання мистецтва. З цих міркувань

робимо висновок, що поняття «інформаційний образ художнього твору» є перспективним для подальшої розробки; зокрема, потрібно більш детальне визначення його особливостей та структури, ролі інтеграції різних видів мистецтв у створенні художнього образу інформації, розробка творчої методики конструювання системи «інформаційний образ твору образотворчого мистецтва».

Література:

1. Лещенко М. Педагогіка – наука про мистецтво подання і засвоєння інформації // Мистецтво та освіта. - 2004. - №4. - С. 2-8.
2. Герасименко А.П. Электронные СМИ конца XX – начала XXI в. в России: технологии формирования образа// Россия и АТР 2005. - Вып. 3 (2005) - С. 161-164.
3. Саямон Л.О. О физиологии эмоционально-эстетических процессов// Психология художественного творчества: Хрестоматия / Сост. К.В. Сельченко.– Мн.: Харвест, 2003. – С. 215 – 253.
4. Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства. – М.: Прометей, 1994.
5. Меерович М.И., Шрагина Л.И. Технология творческого мышления: Практическое пособие. – Мн: Харвест, 2003.

В статье приведен пример использования информационного подхода к решению проблем художественной педагогики. Очерчено понятие информационного образа художественного произведения, обозначена его роль в воспроизведении художественно-эстетической информации. Установлено, что именно информационный образ должен стать специфическим результатом художественно-педагогической интерпретации произведения изобразительного искусства.

The example of the use of informative approach as the solution of artistic pedagogics' problems is given in the article. The concept of informative image of artistic work is outlined, and his role in the reflection of emotionally-aesthetical information is shown. It is ascertained, that the exactly informative image has to become the specific result of artistic-pedagogically interpretation of the fine arts works.

УДК-371

Кочурська І. В.

УРАХУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ МУЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ

У статті розглядається проблема врахування гендерних особливостей у професійній музичній підготовці як необхідна умова виховання фахівця і ,передовсім, виховання особистості сучасного світу.

Постановка проблеми. Демократичні тенденції в житті суспільства сприяють тому, що філософи, соціологи, педагоги переносять акцент з масових соціальних, економічних, педагогічних явищ на особистість людини, на визначення можливостей та обставин її індивідуального розвитку, умов саморозкриття й самореалізації на різних етапах життєдіяльності.

Вирішення завдань формування особистості зумовлює необхідність відповідних змін у всіх сферах життя суспільства, передовсім у галузі освіти. Зміна в поглядах на перспективи освіти викликана потребою суспільства в людині з високими моральними якостями, культурою взаємин, розвиненою інтелектуальною й почуттєвою сферою, креативним мисленням. Ідейною основою всієї системи навчання й виховання мають бути вироблені та перевірені багатовіковою практикою принципи гуманізму [1, с. 117-120].

Серед головних тенденцій, що визначають сутність гуманізації освіти, актуалізувалася концепція, згідно з якою становлення особистості визначається не лише інформативним